పోలాప్రగడ సత్యనారాయణ మూర్తిగారి 'కౌసల్య'లో కౌసల్య

నెలనెలా ఓ స్త్రీ పాత్ర వ్యక్తిత్వ విశ్లేషణ

సాహిత్యం సమాజ దర్పణమనే భావానికి కొన్ని నవలలు ప్రతీకలౌతాయి. మంచీ, చెడు ప్రసక్తి కన్నా సాంఘికాచారాన్ని అనుసరించి, అది ఇచ్చే జీవన విలువల గురించి, స్వాభిమానంతో తనను తాను గౌరవించుకునే పాత్రలు కొన్ని పరిస్థితుల్ని విప్పి చెపుతాయి. ఔన్నత్యమైన ఆదర్శం - కర్తవ్యనిష్ట, వ్యక్తిగత సంసార సుఖం, దేశపరమైన భక్తి వీటి మధ్యలో కనబడని స్వాభిమాన ప్రశ్నవల్ల ఎంత జీవితకాలం పరీక్షకు లోనౌతుందో తెలియజెపుతుంది మనకు "కౌసల్య" పాత్ర.

పోలాప్రగడవారు మంచి శిల్పమున్న రచయిత. వీరు సృష్టించిన కౌసల్య బహుఃదా పాఠకాభిమానం, ప్రేక్షకాభిమానం పొందింది. నేషనల్ బుక్ ట్రస్ట్‌వారిచే పధ్నాలుగు భాషల్లోకి ఈ నవల తర్జుమా చెయ్యబడింది. జాతీయ నాటకంగా ఏకకాలంలో దేశంలో అన్ని రేడియో స్టేషన్ల నుంచీ వివిధ భాషల్లో ప్రసారం చెయ్యబడింది. నాగార్జునా యూనివర్శిటీలో ఎమ్‌ఫిల్ సిద్ధాంత గ్రంధానికి ఆకరం అయ్యింది. 1992 లో 'అప్నా అప్నా అస్మాన్' అనే పేరున జాతీయ ప్రసారాలలో దూరదర్శన్ ద్వారా కనువిందు కలిగించింది. "తల్లిదండ్రులు" - అనే తెలుగు సినిమాగా రూపొంది నంది అవార్డు గ్రహించుకున్నది.

ఇన్ని ప్రశంసలు పొందడం ఒక నవలకు ఎలా సాధ్యం? ఈ నవలలో ఏదో ఒక స్పష్టమైన లయ, పాఠక ప్రేక్షక హృదయంతో కలిసి స్పందించి ఉండాలి. లేకపోతే "కౌసల్య"కు ఈ మన్ననా మర్యాదా జరగదు.

ఇందులో కథానాయకుడు వెంకట్రామయ్య. జీవిత సౌఖ్యాలను ఆదర్శాలకు లోబరచగలిగిన ధీశాలి. అతను అనుభూతులను, ఆనందాలను, నమ్మిన విశ్వాసం కోసం ప్రేమించిన తన వాళ్ళకోసం త్యాగం చెయ్యగల సమర్ధుడు. మరి కౌసల్య?!

ఆప్యాయతా, పౌరుషం సమపాళ్ళుగా గల సౌందర్యమూర్తి సంపన్నుడింటి ఆడబడుచు, తన సౌందర్యం మీద, ఆధిక్యత మీద, ప్రత్యేకత మీద విపరీతమైన నమ్మకమున్న స్త్రీ మూర్తి. వీరిద్దరి మధ్య జరిగిన జీవన యుద్ధం కౌసల్య నవలలో ముఖ్య ప్రకరణం. సమాజంలో తనకైన ప్రత్యేక వ్యక్తిత్వం ఏర్పరచుకున్న స్త్రీమూర్తి ఏ పరిస్థితులలోనూ స్వాభిమానం త్యాగం చెయ్యడానికి సిద్ధపడనప్పుడు జరిగే అంతర్యుద్ధంలో నలిగి రాలిపడిపోయే అనుభూతులు ఎన్నో.. అని ఆలోచించాలనిపిస్తుంది "కౌసల్య" చదవగానే.

కౌసల్య మనని జాలిపడమనదు. ఆలోచించమంటుంది. తను జీవితాన్ని పోగొట్టుకున్న అన్ని సంవత్సరాలూ కూడా ఆమె నిస్సారమైన జీవితం గడపదు. వలపు వాకిళ్ళ తలుపులు మూసిందేమో కానీ మిగతా జీవితం గొప్ప వ్యక్తిత్వంతో ప్రకాశించేటట్లు బ్రతుకుతుంది ఆమె.

1938లో హరిపురంలో సుభాష్ చంద్రబోస్ అధ్యక్షతన జరిగిన కాంగ్రెస్ సమావేశంలో ప్రభావితుడైన రైతు బిడ్డ వెంకట్రామయ్యకు రామచంద్రపురంలో పెద్ద లాయరు, తాలూకా బోర్డ్ ఛైర్మన్, జస్టిస్ పార్టీ సభ్యుడు అయిన రావుసాహెబ్ పెరుమాళ్ళయ్యగారి ఏకైక కుమార్తె కౌసల్యతో వివాహం జరుగుతుంది.

ఆమె సౌందర్యమూర్తి, కళాకారిణి. అద్భుతంగా వీణ వాయిస్తుంది. పి.ఆర్. కాలేజీలో ఇంటర్‌మీడియట్ చదువుతూ ఉండగా వివాహమవుతుంది.

పల్లెటూరు పద్ధతులు, ఎదిగీ ఎదగని కన్య భర్తతో పునఃస్సంధానం కాకముందు, పండుగలు, పబ్బాలు పేర కలుసుకున్నప్పటి వారి మధ్య ఏర్పడే శృంగార రసఝురి, సుళ్ళు తిరుగుతూ అది జీవన పరిధుల్ని ముంచెత్తే పద్ధతి చాలా అద్భుతంగా వర్ణించారు రచయిత.

వారిద్దరూ కలుసుకున్న నాలుగైదు సందర్భాలలోనూ, కౌసల్యా, తనూ ఒకే ఇంట్లో మసులుతున్నాం అన్న తలంపే అతని మనసుకు ఎంతో హాయిని ఇచ్చేది. కలిసి ఉన్న కొద్దికాలం నోటితో పలకరించుకోపోయినా, అతని సపర్యలన్నీ ఆమే చేసేది. ఆమె సేవలోని హాయి, వారి ఇరువురి హృదయాల మధ్య జరిగే మౌన సంభాషణ వారిద్దరి మనసులకి తర్జుమా అయ్యేది. అతని ఆ తరువాతి జీవితం నిండా ఎక్కడ చూసినా ఆమె జ్ఞాపకాలే... కౌసల్యతో ఏర్పడిన ఆ అనుబంధం, ఆమె చూపించే మమత, తనకూ, ఆమెకూ మధ్య కొన్ని రహస్యాలు ఏర్పరిచాయి. అది తనకు తెలుసు. శలవులు అయిపోగానే తను ఆమెను వదిలి పోవలసినప్పుడు గుడ్ల నిండా నీరు కుక్కుకుంటూ అది కప్పిపుచ్చడానికి ఆమె నటించే గాంభీర్యం ఇవన్నీ ప్రతి క్షణం అతడిని ఆలోచింపజేస్తాయి. ఆమెకు దూరంగా వెళ్ళి పోయినా, ఆమె జ్ఞాపకాల పరిమళం అతణ్ణి నిరంతరం ఆవహించే ఉంటుంది.

వారిద్దరి జీవితాలూ ఒకటయ్యే రోజున, అటువంటి స్త్రీ సన్నిధానం, మొగవాడికి ఎంతటి అనుభూతిని కలిగిస్తుందో హృద్యమంగా వర్ణించారు రచయిత.

"తన ఆలోచనలూ, ఊహలూ, చిత్ర విచిత్ర మార్గాల్లో మునుపెన్నడూ తను పొందని ఒకానొక విన్మూత్న మనోజ్ఞ భావనలో సమ్మిళితాలైన దేహానికి గగుర్పాటు, మనస్సులో తత్తరపాటు, బుద్ధికో పరధ్యానం, హృదయానికో దివ్యానుభూతి ఇచ్చాయి. తనలో కనిపిస్తున్న ఆ చైతన్యాన్ని ఎవరైనా కనిపెడతారేమోనని భయంతో ఒక మూల గదిలో ఒంటరిగా కూర్చున్నాడు వెంకట్రామయ్య."

తెలివిగల రచయిత తను సృష్టించిన పాత్ర ఎదటి వ్యక్తిని ఎంత ప్రభావితం చేస్తుందో చెప్పడానికి ఎంత చక్కటి భావనను, పరిస్థితిని ఎన్నుకున్నాడో గమనించగలం మనం ఆదర్శాల గోలలో ఊగిపోతున్న వెంకట్రామయ్యకు ఆ స్త్రీ మూర్తి కౌసల్య కాక మరొక మామూలు వ్యక్తి అయ్యుంటే ఈ అనుభూతి పరిమళాలు కదిలించేవి కావేమో...

ఆ అనుభూతిని రచయిత, తెలుగుతనంలోని జాజిపూల పరిమళాన్ని తెలుగువారి ఆచారాలు, కట్టుబాట్లు ఇచ్చే ఒద్దికతో కూడిన శృంగారపరమైన స్పందనను చాలా గొప్పగా అర్థమయ్యేట్లు చెప్పారు. అంతేకాదు.. ఎంతో కట్టుబాట్లతోనూ, గౌరవ మర్యాదల మధ్య పెరిగిన కౌసల్య, ఎంత చిలిపిదో, ఆమెకు ఏం కావాలో చెప్పడానికి, ఒక హృద్యమమైన దృశ్యం ఎన్నుకున్నారు రచయిత.

అసలే ఆమె ఆలోచనల పలవరింతతో బాధ పడుతున్న వెంకట్రామయ్య ఉన్న గదిలోకి ఒంటరిగా ఏదో పుస్తకాలు సర్దుతున్న నెపంతో వస్తుంది చిలిపి కౌసల్య. అతను ఏం చెయ్యాలో తెప్పరిల్లి నిర్ణయించుకునే లోపల పారిపోతుంది. అంతటి సౌందర్య కాంతి స్వరూపం ఒక్కసారిగా తన మీద ప్రదర్శించిన 'గారడీ' అతనికి అర్థం కాదు.

ఆ రాత్రి.

"మధ్యాహ్నం అలా పారిపోయావేం? తలపులు దగ్గరగా వేస్తే ఏమి చేసి ఉందువు?!" అంటాడు కుతూహలంగా, చిలిపిగా

ఇదుగో, ఇక్కడ సంపూర్ణ స్త్రీ స్వరూపంగా విస్తరించిన కౌసల్య తనేమిటో అసలు స్త్రీ ఏమిటో చెపుతుంది.

"అబ్బో.., ఆ మాత్రం ధైర్యం కూడానా తమకు?" అంటుంది.

ఆ మాటలలోని చురుకు అతనికి ఆ క్షణానే గగుర్పాటు కలిగించింది. అతను సాహసించి ఆమెను దగ్గరకు తీసుకోకపోవడంవల్ల ఆ క్షణాన అతనెంత పోగొట్టుకున్నాడో, ఆమెనెంత నిరాశ పరిచాడో చెప్పింది. ఆమెలోని సౌందర్య శృంగార అనుభూతుల మీద ఆమెకు ఎంత తమకం ఉన్నదో, వాటిని సాధికారంగా తనవాడైన మనిషి నుంచీ ఎలా పొందాలని కోరుకుంటుందో స్పష్టంగా ఆ మాట విరుపుతోనే చెబుతుంది.

అందుకే వెంకట్రామయ్య ఉలిక్కిపడతాడు... ఆమె తనకేం కావాలో స్పష్టంగా తెలిసిన వ్యక్తి అన్న భయం, గౌరవం ఆ తరువాత వాళ్ళ జీవితాలలో జరిగే సంఘర్షణలలో దాని ప్రభావం చూపిస్తుంది.

ఆమె గడుసు మాటలు, సౌందర్య పల్లవత్వం, అమృతపు జల్లుగా, ఆనందవల్లిగా మధుర స్వప్నంలాగా అతనికి ఆ రాత్రి ఆమె తనను తానుగా కానుకగా సమర్పించుకుంటుంది.

మరునాడు అతడు ఆ రాత్రి కోరిన ముచ్చట తిర్చడానికా అన్నట్లు వీణ వాయిస్తుంది.

కానీ ఆ సుందరమైన దృశ్యంలోకి అపశృతిలా వెంకట్రామయ్యను తీసుకుపోవడానికి పార్టీమనుష్యులు కార్లతో వస్తారు.

ఇక్కడ మనకు కౌసల్యలోని మధన, బేలతనం, తన సౌందర్యం మీద, స్త్రీత్వం మీద తనే సవాలు విసురుకోవడం కనిపిస్తుంది. బేలగా కన్నీళ్ళతో అతణ్ణి ఆపాలని ప్రయత్నం చేస్తుంది.

కానీ.. "నువ్వు అంత బేలవైతే ఎలా? పోనీ ఆగిపోనా?" అని భర్త అనగానే, వెంటనే కన్నీరు తుడుచుకోగలదు. ఆమె అభిమానం అలాంటిది.

అతనికి తను అర్పించిన స్వరమాధుర్యాలను గడ్డిపోచగా తృణీకరించి, అతను తన ఉద్యమం వైపు వెళ్ళిపోవడం ఆమె అభిజాత్యాన్ని సవాలు చేస్తుంది.

పైగా, అతనిని వెళ్ళకుండా బంధించగల సామర్ధ్యం తనకు లేదని, తన అసమర్ధతే కారణం అని అందరూ ఆమెను అవమర్యాదకు, అపహాస్యానికి గురిచేస్తూంటే, రగులుతున్న హోమాగ్నిలా తయారైంది ఆమె.

భర్త జైలు నుంచీ వచ్చేరోజు పట్టుదలగా వెడుతుంది అతడి కోసం.

అతడికి జరిగిన గౌరవం ఆమెలోని భార్యను ఆనందింపజేస్తుంది.. "అదిగో ఈ ఒంటరి ఆనందం కోసమే మనవాళ్ళందరినీ ముందు పంపించి వేశాను." అని గోదావరి దాటుతూ వెంకట్రామయ్య అన్న మాటలు చేసిన శృంగార చేష్టలకూ ప్రతి క్షణం మురిసిపోతూ..

"ఈ ఆనందాన్ని ఇలా శాశ్వతం చెయ్యి భగవంతుడా!" అని పదహారణాల తెలుగు ఆడబడుచులా మనస్సులోనే బేలగా చేసుకుంటుంది.

"ఇంకెప్పుడూ నన్ను వదిలి వెళ్ళకండేం?!" అని అతని దగ్గర మాట తీసుకుంటుంది.

పుల్లేటు కుట్టులో గడిపిన ఆరునెలలూ ప్రతిరోజూ రంగుల కల ఆమెకు. ప్రతిక్షణం తనచుట్టూ తిరుగుతూ, తన ఊపిరిగా బ్రతుకుతూ ఉండే భర్తతో కబుర్లు, చిరుకోపాలూ, ఆనందాలూ - వీటివల్ల ఆమె అతణ్ణి కట్టేసుకోగలిగానని గర్వపడింది.

తండ్రి కాబోతున్నాడన్న విషయం తెలిసి అతను ప్రకటించిన ఆనందంతో ఆమె హృదయం ఉప్పొంగిపోయింది. ఇక తన జీవితం పూలనావగా ప్రేమసాగరంలో తేలుతుందనుకుంటున్న ఆమె జీవితంలోకి.

ఆగస్టు క్విట్ ఇండియా తీర్మానం తుఫానులా ప్రవేశించింది.

"నువ్వు ఇలా నా దారికి అడ్డూరాకు." అని విసుక్కుంటూ తన అనురాగాన్ని తనతో గడిపిన మధుర దాంపత్యాన్ని త్రోసిరాజని వెళ్ళిపోతున్న అతన్ని వెళ్ళడానికి వీల్లేదని అడ్డం పడింది కౌసల్య

"మీకు భార్య కన్న, సంసారం కన్నా రాజకీయాలే ఎక్కువా?" అని స్పష్టంగా నిలదీసింది.

"మీది స్వార్ధం, ఈ త్యాగాల దేశసేవ వల్ల వచ్చే కీర్తి కావాలి మీకు.." అన్నది అతని ఆత్మాభిమానం మీద దెబ్బ తీసింది.

"మీకు అవసరం లేని దాన్ని నేను. నేనేను, నా రూపం, నా కన్నీళ్ళూ నా ప్రేమా ఇవేవీ మిమ్మల్ని కరిగించి నావాడిగా చేసుకోలేనప్పుడు ఇంక ఇవి నాకు ఉండి మాత్రం లాభం ఏమిటి?" అని సగటు ఆడదానిలా పుల్ల విరుపు మాటలు మాట్లాడింది.

"నన్ను అంటుకోకండి. మీకు నేను అక్కర్లేనప్పుడు నాకూ అంతే. ఇప్పుడు నన్ను కాదని వెళ్ళిపోతే ఇదే మన ఆఖరి సమావేశం?" అని తనకు సర్ది చెప్పాలని ప్రయత్నిస్తున్న భర్తను విదిలించి కొట్టి అతని పురుషాధిక్యత మీద సవాలు వదిలింది.

ఆమె జ్వలితజ్వాల.. తిరగబడిన దేవత. ఆదిశక్తి.. ఆత్మాభిమానానికి, అనురాగాన్ని "భర్త" అనే అపురూపమైన స్థానాన్ని బలిపెట్టిన పూజారిణి.

కోపం, బాధ.. అవమానంతో ఆడది. అదే చచ్చినట్టు తిరిగి వస్తుంది అనుకుంటున్నాడు భర్త అన్న కచ్చతో "చూద్దాం, అదీ చూద్దాం" అనుకుంటూ పుట్టింటికి ఆ గర్భవతి వచ్చేసింది. ఎవరు చెప్పినా వినలేదు... తనకు మొగబిడ్డ పుట్టాడని తెలిసి బావగారు చూడటానికి వస్తే కచ్చతో అతడిని బిడ్డను ఎత్తుకోనివ్వదు.

ఆమె అభిమానంతో రగిలిపోతున్న అగ్నిరేఖ. కానీ, ఆ కణకణలాడేనిప్పులు, ఆమె స్త్రీత్వం అనే హరిచందనపు కట్టెలకు, సౌందర్యము, సౌకుమార్యము, ఆప్యాయత అనే హారతి కర్పూరపు మెరుపులతో ఏర్పడినవి. ఆమె రోషం వాటికి ఆజ్యం అందుకే, తన భర్తకు ఇష్టమైన 'తిలక్' అన్న పేరు తమ బిడ్డకు పెట్టుకున్నది.

తనలో స్త్రీత్వాన్ని, శృంగార ఝరిని "పాతాళగంగ"గా మార్చుకున్నది.

కేవలం మాతృమూర్తిగా పట్టుదలగల మంచి క్రమశిక్షణగల తల్లిగా బ్రతకాలన్న నిర్ణయానికి వస్తుంది. ఎంతో దుఃఖాన్ని రోషాన్ని గుండెల్లో దాచుకుని బిడ్డను పెంచుకుంటుంది. బిడ్డకు తండ్రి, అతని తరుపువాళ్ళు తెలియకూడదని, కనీసం వెంకట్రామయ్య ఫోటో కానీ, అతడి తరపువాళ్ళ గుర్తులు కానీ ఇంట్లో ఉంచుకోదు.

వర్షాశుభ్రతస్నాత పారిజాతపుష్పంలాగా తెల్లవారుతుండగానే, తలారా స్నానం చేసి, తెల్లని పట్టుచీర కట్టుకుని, దేముడి మందిరం ముందు కూర్చునేది. ఆమె ఏళ్ళ తరబడి తన గుండెల్ని దహించి వేస్తున్న మంటలాగా, ఎట్టని కుంకమరేఖ నుదుట మెరిసేది. ఏకాగ్రతా, నిశ్చలత్వము ఆమె ముఖానికి ఒక వింత కాంతిని ఇచ్చేవి.

ఆమెకు దూరంగా ఇరవై ఏళ్ళు బ్రతికినా, ఏ సౌందర్య రూపాన్ని చూసినా, ఏ చిలిపి చూపులు గమనించినా, వెంకట్రామయ్యకు ఆమె జ్ఞాపకాల పలవరింతలు తప్పేవి కావు. తను నమ్మిన కాంగ్రెస్ సిద్ధాంతాలకోసం, తన నిర్ణయమే అనుసరణీయం, ఆదర్శం అనుకున్న అతణ్ణి తోసిరాజని వెళ్ళిపోయిన కౌసల్య అతని మనస్సులో నీడగా నిలబడిపోయింది. దానికి కారణం గౌరవ పూర్వకమైన ఆమె సౌందర్యం.

పనిమనిషి మొగుడు 'మొగమహరాజుని, నా ఇష్టం వచ్చినట్టుంటాను' అని బ్రతిమాలిన కొద్దీ చూపే పట్టుదల, ఆమె ఆడిటింగ్ చూస్తున్నప్పుడు అర్ధంలేని కమీషనర్‌గారి పట్టుదల, ఆ పల్లెటూరులో తన బిడ్డ తిలక్ టేబుల్ మీల్స్ కావాలన్న పట్టుదల, భర్త సహాయం లేకపోయినా, తమ బిడ్డను ఉత్తముడైన వ్యక్తిగా తీర్చిదిద్దాలన్న పట్టుదలే ముఖ్యమైన కారణం అనిపిస్తుంది ఆమెకు.

కానీ, భర్త దేశభక్తి మాత్రం పట్టుదలగా కాక, మూర్ఖపు అభిమానంలాగా కనిపిస్తుంది.

ఎంతో గొప్పగా ఆలోచించగల కౌసల్య తన విషయానికి వచ్చేటప్పటికి మాత్రం తప్పు ఒప్పుకోదు. అలా ఒప్పుకుంటే ఆమె కౌసల్యేకాదు.

కానీ, వెంకట్రామయ్య ఆమె ఆత్మగౌరవాన్ని ఆడదాని దురభిమానంగానే భావించి ఆమె ఏమిటో కనీసం తెలుసుకోవాలన్న ప్రయత్నం కూడా చెయ్యడు.

అతని శిక్షణలో పెరిగిన మేనకోడలు జానకి చేత, తను ఓడిపోయి అయినా పురుషుడిని గెలిపిస్తుంది స్త్రీ. అతని విజయంలోనే ఆనందం చూడగల ఔదార్యం ఆమెకు ఉంటుంది. ఆ ఔదార్యం ఆమె బలహీనత కాదు...అనిపిస్తారు రచయిత.

వెంకట్రామయ్యకు అల్లాంటి భావన ఉండే స్త్రీ అంటే గౌరవం అని ధ్వనింపజేస్తారు రచయిత.

ఒక కుహనా రాజకీయవాది కూతురు జ్యోతిని తన అన్న కొడుకుకు సంబంధం చూడటానికి వెళ్ళినప్పుడు, ఆ పిల్ల సంపద, తెలివి, అందం, చురుకు అతనికి కౌసల్యను గుర్తుకు తెస్తాయి. ఒక్కసారిగా, ఫలించవలసిన తన జీవితం, ఇలా ఎండి మోడువారడానికి ఒక స్త్రీ మూర్తి పట్టుదల కారణం అని గుర్తుకు వస్తుంది. వెంటనే ఆ పిల్లలో కౌసల్య రూపురేఖలు సహించలేక, ఆ సంబంధం "ఒద్దు" అని, పేదింటిపిల్ల అన్నపూర్ణను వెనకా ముందు ఆలోచన లేకుండా ఖాయం చేస్తాడు. దీనికి కారణం కౌసల్య ఆత్మ గౌరవం పట్ల కచ్చా? లేక, ఆ పంథాలో ఉన్న ఆడపిల్ల ఎవరైనా ఆత్మాభిమానాలకోసం నూరేళ్ళ పంట లాంటి జీవితాన్ని నాశనం చేసుకుంటుంది అన్న భయమా?!

రెండవ కారణం నిజమనిపిస్తుంది. కారణం, నిజంగానే జోత్స్న తనకు ఇచ్చిన స్వాతంత్ర్యాన్ని ఎలా ఉపయోగించుకోవాలో తెలియక చాలా చాలా పోగొట్టుకుంటుంది.

మరి వెంకట్రామయ్య నిర్ణయమే కరెక్టా? ఇక్కడ ఒక ప్రశ్న ఉదయిస్తుంది.

సాధారణంగా స్త్రీ పాత్ర చుట్టూ అల్లిన కథల్లో స్త్రీలోని ఔన్నత్యం, గొప్ప గుణాలు, ఆమె త్యాగం -

ఇవన్నీ చిత్రీకరించబడతాయి. నవల రాయడానికి అది అతి సులభతరమైన పద్ధతి. కానీ రచయిత మరొక భావన మనలో ఎందుకు తలెత్తనిచ్చారు?! ఆమె మొండితనం, మూర్ఖపు నిర్ణయం, కనీసం తన బిడ్డ తండ్రి ఎవరో కూడా తెలియకుండా పెంచాలన్న ప్రయత్నం ఇవన్నీ చందమామలో మచ్చలాగా కౌసల్య పాత్రను ఆవహిస్తాయి.

కానీ, ఆలోచిస్తే ఇక్కడ ఈ పాత్ర ఉన్మీలనం జరిగేటప్పుడు కలిగినది రసహీనత కాదు. సజీవ పాత్రల్ని సృష్టించేటప్పుడు, ప్రతిపాత్రా అన్ని మంచి గుణాలు సంతరించుకున్న కావ్య నాయిక కానక్కర్లేదు. ఆమె మామూలు మనిషి. జీవితంలో రసాన్ని ఇంకింపచేసి, ఆదర్శాలూ, వేదాంతాలు బొత్తిగా భరించలేని, మనిషి, రోషం, పౌరుషం అనే గుణాలను గౌరవించే వ్యక్తి అని కొంచెం పాళ్ళు మించిపోవడంవల్ల ఆమె ఎన్ని అందమైన అనుభూతులను పాతర వెయ్యవలసి వస్తుందో, ఎంత అందమైన జీవితాన్ని బలిపెట్టవలసి వస్తుందో మనకు అర్ధమౌతుంది.

ఆమె తనలో శృంగార రూపిణిని ముడుపు కట్టి, మిగతా అన్ని విషయాలలోనూ సంపూర్ణమైన వ్యక్తిగా రూపొందుతుంది. ఆస్థిగల మొగబిడ్డగా తన బిడ్డ ఎక్కడ త్రోవ తప్పుతాడో అని ప్రతిక్షణం అతని పట్ల మెలకువగా ఉంటుంది. అతని అబద్ధాలు పట్టెయ్యగలదు. అతని స్నేహితులలో లోపాలూ, వారి వ్యవహారం చాలా సులభంగా గ్రహించుకోగలదు.

అందుకే వాళ్ళు...

"సర్లే మీ ఇంటి గుక్కెడు కాఫీ నీళ్ళకని కక్కుర్తి పడి వచ్చామా, చచ్చామన్న మాటే... చెంచాడు కాఫీ నీళ్ళు పోసి, చెక్కపూటుగా తిడుతుంది మీ అమ్మ.." అంటారు.

"నీ జన్మంతా మైనరుగానే గడపాలి.." అని వెక్కిరిస్తారు తిలక్‌ను.

ఆ మాటలకు కాస్త చివుక్కుమనిపించినా, తన తల్లి అంటే అపారగౌరవం, భక్తి అతనికి. తనను చూస్తూ ఆనందిస్తూనే, అంతలోనే ఏదో శూన్యంగా హృదయంలో మెరిసే సరికి కళ్ళ నీళ్ళు పెట్టుకుని, పెదవి నొక్కి గాంభీర్యత నటించే తల్లి పెద్ద మనసు తెలుసు తిలక్‌కు.

వెంకట్రామయ్య తన వాళ్ళందరూ, తనను చాలా స్వార్థపరుడిగా పరిగణించి, అవమర్యాద పరచగానే చివుక్కుమన్న మనస్సుతో పట్నం వచ్చి, ఎటు పోవాలో తెలియక మోటారు సైకిల్ కింద పడబోయి, ఆ కుర్రాడి ఆదరణలో సేద తీర్చుకుంటాడు.

మొదట్లో రామచంద్రాపురం వెళ్ళి కౌసల్య దగ్గరకు వెళదామనుకుని కూడా "ఇన్నాళ్ళకు మేము కనిపించామా? అయితే అన్నగారి పిల్లలతో చెడింది అన్నమాట.." అని ఆమె ఈసడిస్తుంది అనుకుంటాడు.

భార్య అయితే మాత్రం? మానుషం, మానుషమే... చూడగా, చూడగా చుట్టాలకంటే ఏ సంబంధం లేని ఇల్లాంటి అపరిచితులే నయం, పాపం ఈ అబ్బాయి అభిమానం ఎంత గొప్పది? అనుకుంటాడు వెంకట్రమయ్య.

కానీ విధి వైచిత్రం.... ఆ మంచి అబ్బాయి కౌసల్య వంటి తల్లి చేతుల్లో శిక్షణ పొందిన వ్యక్తి అని, తన బిడ్డ అని అతనికి తెలియదు.

వేరే, ఊరులో చదువుకుంటున్న బిడ్డకోసం సర్వం త్యాగం చేసి ఉన్నతుడిని చేద్దామనే తల్లి ఉన్నది ఆమెలో అలాగే హితైషిణి ఉన్నది.

కానీ, రచయిత ఆమె ఆత్మాభిమానం దురభిమానంగా మారినప్పుడు దెబ్బతినక తప్పదన్నట్లు ఒక మంచి మలుపు తెచ్చారు కథకు.

దాయాదుల అసూయ కారణంగా పోలీసు దొమ్మికేసులో ఇరికిస్తారు తిలక్‌ను. సరిగ్గా సమయానికి ఆర్తత్రాణపరాయణుడిలా వచ్చి కాచిన వ్యక్తికి హృదయపూర్వకంగా, వినమ్రపూర్వకంగా కృతజ్ఞతలు చెప్పాలని వస్తుంది కౌసల్య.

"వీరే నన్ను రక్షించినవారు. ఈమేనండీ మా అమ్మ కౌసల్య" అని వారిద్దరినీ తిలక్ పరిచయం చేసినప్పుడు,

"కర్మానుబద్దీని మనుష్యలోకే..." అన్న భగవద్గీత వాక్యాలు ఆయన గొంతులోనే ఉండిపోయాయి వెంకట్రామయ్యకు.

ఇంక కౌసల్య పరిస్తితి... తన ఆస్థి, తన హోదా, తన పలుకుబడి, తన తెలివితేటలు... ఏవీ ఉపయోగించని సమయంలో పరిస్థితి రసాభావం కాకుండా, తన జీవనజ్యోతిని ఆరిపోనీయకుండా రక్షించింది, తను అవమర్యాదపరచి, త్యజించిన భర్త - అని తెలిసినప్పుడు, తన బిడ్డ ఆయనను ఒక మహాపురుషుడుగా వర్ణించి, గౌరవిస్తున్నప్పుడు, కౌసల్యలో పశ్చాత్తాపం, ఆనందం రేకులు విప్పుకున్నాయి.

ఒకరి నొకరు చూస్తూ నిలబడిపోయారు. ఇద్దరిలోనూ, చైతన్యం లేదు. ఇద్దరి మనోబుద్ధి అహంకారము కొన్ని క్షణాలు జడత్వం వహించాయి. ఎవరినోటా మాటలేదు. ఎవరి చూపుకీ అర్థం లేదు.

వెంకట్రామయ్యకున్న పట్టుదల అదృశ్యం అయిపోయింది. అప్పటిదాకా లేని ఒక వినూత్న కాంక్షకు ఆమె ఇప్పుడు వశ్య అయింది.

వారిద్దరి మధ్యా ఇప్పుడు కార్పణ్యపు హద్దులు చెరిగి కారుణ్యపు వెన్నెల విరిసింది. అహంకారాల ప్రాకారాలన్నీ దాటి, మమకారం మకుటం ధరించింది. 'ఆమె తన కౌసల్య... ఆయన తన దైవం.'

ఇలా వర్ణిస్తారు రచయిత ఆ దృశ్యాన్ని. కౌసల్య అహంకారం తామర పువ్వుల మీది నీటి బొట్టులా ఒక విదిలింపుతో తొలిగిపోయింది. నేను అన్న అభిమానం సూర్యరశ్మి సోకగానే మంచుబిందువులా కరిగిపోయింది.

ఇంట్లో ఉన్న ఆడబడుచు బావగారి పిల్లలు కాబోయే కోడలు జానకి - వీరందరికీ తన చేత్తో వంటచేసి పెడతానంటుంది కౌసల్య.

"రావు సాహెబ్‌గారి కూతురికి వంటవచ్చా..." అంటాడు సన్నగా వెంకట్రామయ్య.

"నిక్షేపంగా... రావుసాహెబ్‌గారి కూతురే కాదు రాజకీయ బాధితుడి భార్యకూడా. ఆ సంగతి మర్చిపోకండి..." అంటుంది కౌసల్య నవ్వుతూ.

దేశం కోసం భర్తను యుద్ధంలోకి పంపిన పాలేరు కూతురు సుందరమ్మను చూసి తనకంటే వెయ్యిరెట్లు ఉన్నతమైనది అనుకునే మనః పరిపక్వత వచ్చింది కౌసల్యలో.

ఆ తరువాత, చాతుర్యంగల రచయిత చాలా అందమైన రెండు వాక్యాలతో సంపూర్ణమైన, అర్ధవంతమైన, గౌరవప్రదమైన శృంగార భావాన్ని పన్నీరు పూవులుగా పాఠకుల మీదకు విసిరేస్తారు.

"వీధి వసారాలో పడుకున్న వెంకట్రామయ్య నుదిటి మీద ఓ రాత్రివేళ చల్లని హస్తం తగిలింది. అది ఇరవై ఏళ్ళ క్రిందటి మధురానుభూతులను మరల తవ్వి తీసుకువచ్చింది." - అంటారు.

ఆ సౌందర్యమూర్తి సంపూర్ణ స్త్రీ మూర్తి లోలోని మౌన వినమ్ర శృంగార భావన లొంగుబాటుతో కూడిన ఏదో గొప్ప అహంకార పరాజయం కాకుండా, జాజిపువ్వుల సవ్వడిలా, ఒక మహారాణి స్వయంకృతార్పణలా చిత్రీకరిస్తారు రచయిత.

(జూన్ 1993 వనిత మాసపత్రిక నుండి)